

تعیین رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانشجویان

دانشگاه علوم پزشکی لرستان

عزت‌اله قدم‌پور^{۱*}، علی فرهادی^۲، فاطمه نقی بیرانوند^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۰۹/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۳/۱۰

چکیده

مقدمه: یکی از چالش‌های عمده تحصیلی، تحلیل رفتن و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان است که انگیزه و اشتیاق تحصیلی آن‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد. بنابراین مطالعه پیرامون فرسودگی تحصیلی و پیامدهای مرتبط با آن از اهمیت خاصی برخوردار است. لذا هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان بود.

روش‌ها: روش پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه دانشجویان رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی، پرستاری، بهداشت، و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی لرستان که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بودند (۲۶۰۰ نفر). به همین منظور از بین دانشجویان دانشکده‌های مختلف تعداد ۳۳۵ نفر به عنوان نمونه و با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های اشتیاق تحصیلی شوفلی و فرسودگی تحصیلی برسو استفاده شد. عملکرد تحصیلی نیز با استفاده از معدل دانشجویان اندازه‌گیری شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی شامل ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS انجام گرفت.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که مقادیر میانگین متغیرهای پژوهش برای فرسودگی تحصیلی ۴۱/۸، اشتیاق تحصیلی ۵۰/۹۷ و عملکرد تحصیلی ۱۵/۹۳ بود. همچنین نتایج نشان داد که بین فرسودگی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی ($r = -0.17, P < 0.001$) و بین فرسودگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه منفی و معنی‌داری ($r = -0.17, P < 0.001$) وجود دارد. نتایج رگرسیون خطی به روش گام به گام بیانگر آن بود که مولفه‌های فرسودگی تحصیلی قادر به پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی ($P < 0.001$) و عملکرد تحصیلی ($P < 0.001$) می‌باشند.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاکی از وجود رابطه فرسودگی تحصیلی دانشجویان بر اشتیاق و عملکرد تحصیلی آن‌ها بود، این نتایج نشان داد که کنترل فرسودگی تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی می‌تواند موجب بهبود و افزایش اشتیاق و عملکرد تحصیلی آن‌ها گردد. لذا در همین راستا پیشنهاد می‌گردد مدیران آموزشی دانشگاه علوم پزشکی در برنامه‌ریزی‌های آموزشی به فرسودگی تحصیلی در دانشجویان و افزایش علاقه و اشتیاق آنان به تحصیل توجه نمایند.

کلید واژه‌ها: فرسودگی، اشتیاق، عملکرد تحصیلی، علوم پزشکی، دانشجویان

مقدمه

رشد و بالندگی هر جامعه‌ای مرهون نظام آموزشی آن جامعه است (۱). نظام آموزشی زمانی می‌تواند کارآمد و موفق باشد که عملکرد تحصیلی دانشجویان را در دوره‌های مختلف مورد توجه قرار دهد (۲). عملکرد تحصیلی فرآیندی است که با سنجش و اندازه‌گیری، ارزش‌گذاری و قضاوت درباره پیشرفت یادگیرنده در یک دوره زمانی، مشخص می‌شود و از این منظر عملکرد به عنوان یک فرآیند راهبردی تلقی می‌شود که عامل

حیاتی و تعیین‌کننده تحقق برنامه‌های جامعه است و چنانچه با دیدگاه فرآیندی و به طور مستمر انجام شود، موجب ارتقاء، اثربخشی و کارایی افراد می‌شود (۳). شناسایی عوامل تاثیرگذار بر پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانشجویان، رویکردی مناسب در جهت برنامه‌ریزی و توسعه و تکامل برنامه‌های آموزشی ایجاد می‌کند تا به وسیله آن بتوان بهترین نتایج ممکن را هم برای توسعه آموزشی مورد نظر و هم برای دانشجویان رقم زد (۴-۵). بیش از سه دهه از زمانی که محققان علاقه‌مند به امر تعلیم و تربیت در تلاش گسترده خود برای شناسایی عوامل مرتبط با عملکرد و پیشرفت تحصیلی، مفهوم اشتیاق تحصیلی (academic engagement) را معرفی کردند می‌گذرد (۶).

* نویسنده مسئول: عزت‌اله قدم‌پور، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران. ghadampour.e@gmail.com
علی فرهادی، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان، خرم‌آباد، ایران.
فاطمه نقی بیرانوند، کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

واکنش استرس مزمن در دانشجویانی که در ابتدا با الزامات دوره تحصیل درگیر شده‌اند مطرح شود که ناشی از یک تفاوت بین توانایی دانشجویان و انتظارات خودشان با دیگران برای موفقیت‌شان در تحصیل است (۱۸). افرادی که فرسودگی تحصیلی دارند معمولاً علائمی مانند: بی‌اشتیاقی نسبت به مطالب درسی، عدم تمایل به حضور مستمر در کلاس، عدم مشارکت در فعالیت‌های کلاسی، غیبت‌های مکرر و احساس بی‌معنایی و بی‌کفایتی در یادگیری مطالب درسی را تجربه می‌کنند (۱۹). نومن (Neumann) (۱۹۹۰) اعتقاد دارد که مبحث فرسودگی یکی از مهم‌ترین مباحث قابل پژوهش در دانشگاه‌هاست. نومن بر این باور است که برای بررسی موضوع فرسودگی دلایل مختلفی وجود دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: الف) فرسودگی تحصیلی ارتباط دانشجویان را با دانشگاه و دانشکده تحت تأثیر قرار می‌دهد، ب) فرسودگی تحصیلی می‌تواند میزان علاقه و اشتیاق دانشجویان به ادامه تحصیل را تحت تأثیر قرار دهد، ج) فرسودگی تحصیلی می‌تواند یک ابزار مهم و اساسی برای فهم اعمال گوناگون، مانند عملکرد تحصیلی در دوران تحصیل باشد (۲۰). پژوهش ژانگ (Zhang) و جان (Gan) (۲۰۰۷) بر روی ۴۲۸ دانشجوی چینی نشان داد که بین فرسودگی تحصیلی و اشتیاق در بین دانشجویان رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد (۱۴). همچنین نتایج پژوهش سالانوا (salanova) و همکاران (۲۰۰۹) نشان داد که فرسودگی تحصیلی با اشتیاق تحصیلی رابطه دارد (۱۳). میکائیلی و همکاران (۱۳۹۱)، در مطالعه‌ای به بررسی ارتباط خودپنداره و فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی ۴۰۰ دانش‌آموز دختر در اردبیل پرداختند. نتایج نشان داد که بی‌علاقگی تحصیلی و خودپنداره تحصیلی قوی‌ترین پیش‌بین‌های عملکرد تحصیلی هستند (۲۱). همچنین پژوهش عظیمی و همکاران (۱۳۹۲) با عنوان رابطه فرسودگی تحصیلی و یادگیری خودتنظیمی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه نشان داد که بین ابعاد فرسودگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد و فرسودگی تحصیلی بیشترین واریانس عملکرد تحصیلی را تبیین می‌کند (۲۲).

فرسودگی تحصیلی یکی از مسائل گریبان‌گیر سیستم آموزشی در همه مقاطع تحصیلی است که موجب هدر رفتن نیروی انسانی و هزینه‌های صرف شده می‌شود (۲۳).

فرسودگی علاوه بر اثرات منفی که در زمان تحصیل دارد دارای تاثیرات بلندمدت دیگری نیز هست، دانشجویانی که در

علاقه به پژوهش در مورد اشتیاق نشان‌دهنده‌ی افزایش توجه به روان‌شناسی مثبت (positive psychology) است. اشتیاق تحصیلی، یکی از انواع اشتیاق می‌باشد و به میزان انرژی که یک یادگیرنده برای انجام کارهای تحصیلی خود، صرف می‌کند و نیز به میزان اثربخشی و کارایی حاصل شده، اطلاق می‌شود (۷). اشتیاق تحصیلی معمولاً به عنوان ساختار انگیزشی به کار برده می‌شود که منعکس‌کننده تعهد یادگیرنده نسبت به تحصیل می‌باشد (۸-۹). اشتیاق تحصیلی شامل سه بعد: جذب (Absorption)، نیرومندی (Vigor) و وقف خود (Dedication) است. ویژگی برجسته جذب به تمرکز و غرق شدن در فعالیت‌های تحصیلی اشاره دارد (۱۰). در چنین شرایطی است که وقت برای دانشجو سریع می‌گذرد به طوری که فرد گذر زمان را تشخیص نمی‌دهد و به سختی می‌تواند از کار خود جدا شود. بعد نیرومندی به سطوح بالای انرژی و خاصیت ارتجاعی بودن (Resilience) ذهن دانشجو هنگام انجام امور تحصیلی که طی آن دانشجو تلاش قابل ملاحظه‌ای از خود نشان می‌دهد، اشاره دارد (۱۱). سومین مولفه اشتیاق تحصیلی، وقف خود در فعالیت‌های تحصیلی است که با درگیری شدید روانی شخص نسبت به وظایف تحصیلی مشخص می‌شود (۱۲). دانشجویانی که اشتیاق تحصیلی داشته باشند، توجه و تمرکز بیشتری بر مسائل و موضوعات مورد هدف یادگیری دارند، از انجام رفتارهای ناسازگارانه و نامطلوب اجتناب می‌کنند و در آزمون‌ها عملکرد بهتری دارند (۷). یکی از متغیرهایی که می‌تواند با اشتیاق تحصیلی رابطه داشته باشد، فرسودگی تحصیلی (Academic Burnout) است (۱۳). فرسودگی تحصیلی اشاره به احساس خستگی به خاطر تقاضاها و الزامات تحصیل (خستگی)، داشتن حس بدبینانه و بدون علاقه به تکالیف درسی (بی‌علاقگی) و احساس عدم‌شایستگی (کارآمدی پائین) دارد (۱۴). فرسودگی تحصیلی شامل سه مولفه خستگی هیجانی، بی‌علاقگی و ناکارآمدی می‌باشد. خستگی هیجانی که اشاره به احساس خالی شدن و تهی شدن از منابع هیجانی فرد دارد، به عنوان مؤلفه استرس فردی مورد ملاحظه قرار می‌گیرد (۱۵). بدبینی یا بی‌علاقگی اشاره به پاسخ‌های منفی بدبینانه یا بیش از حد با بی‌رغبتی به سایر افراد در محل کار دارد که مولفه بین فردی فرسودگی را نشان می‌دهد (۱۶). سرانجام ناکارآمدی اشاره به احساس کاستی در شایستگی و میزان باروری و حس کارایی پایین فرد دارد که مولفه خودارزیابی فرسودگی را شامل می‌شود (۱۷). فرسودگی تحصیلی می‌تواند به عنوان یک

برسو و همکاران (۱۹۹۷) استفاده گردید. این پرسشنامه سه حیطه فرسودگی تحصیلی یعنی خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی را می‌سنجد. پرسشنامه مذکور ۱۵ ماده دارد که در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۵) درجه‌بندی شده است. سوالات ۱۳-۱۰-۷-۴-۱ مربوط به خرده مقیاس خستگی هیجانی، سوالات ۱۴-۱۱-۵-۲ مربوط به خرده مقیاس بدبینی (بی‌علاقگی) و سوال‌های ۱۵-۱۲-۹-۸-۶-۳ مربوط به خرده مقیاس ناکارآمدی تحصیلی هستند، سوالات خرده مقیاس ناکارآمدی که به صورت جملات مثبت مطرح شده‌اند به صورت وارونه یعنی از کاملاً مخالف (۵) تا کاملاً موافق (۱) نمره‌گذاری می‌شوند. سپس مقدار فرسودگی تحصیلی برای آن آزمودنی از طریق حاصل جمع نمرات کسب‌شده در پرسشنامه محاسبه می‌گردد. دامنه نمرات فرسودگی تحصیلی دانشجویان از ۱ تا ۷۵ است، هرچه نمره افراد پایین‌تر باشد و به سمت ۱ سوق کند یعنی این افراد فرسودگی تحصیلی کمتری دارند و هرچه نمره افراد بالاتر باشد و به سمت ۷۵ سوق کند یعنی افراد فرسودگی تحصیلی بیشتری دارند. نعامی (۱۳۸۸) پایایی این پرسشنامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای خستگی تحصیلی ۰/۷۹، بی‌علاقگی تحصیلی ۰/۸۲ و برای ناکارآمدی تحصیلی ۰/۷۵ محاسبه کرده است و همچنین ضرایب اعتبار این پرسشنامه را به ترتیب ۰/۳۸، ۰/۴۲ و ۰/۴۵ به دست آورده است که در سطح $p < 0.001$ معنادار می‌باشد (۱۹). در پژوهش حاضر برای محاسبه پایایی پرسشنامه فوق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برابر ۰/۷۵ به دست آمد. برای سنجش اشتیاق تحصیلی از پرسشنامه ۱۷ ماده‌ای شوفلی (Schaufeli) و همکاران (۲۰۰۲) استفاده شد. این پرسشنامه که توسط نعامی و پیریایی (۱۳۹۱) ترجمه شده است، سه حوزه نیرومندی (۶ ماده)، وقف کردن خود (۵ ماده) و جذب (۶ ماده) را در برمی‌گیرد. پاسخ‌ها در تمام ماده‌های این مقیاس از هرگز (۱) تا همیشه (۶) درجه‌بندی می‌شود. که هر آزمودنی با مطالعه عبارات پرسشنامه نظر خود را بر روی این طیف مشخص می‌کند و میزان اشتیاق تحصیلی در هر آزمودنی از طریق مجموع نمرات کسب‌شده در پرسشنامه اشتیاق تحصیلی شافلی و همکاران (۲۰۰۲) مشخص می‌شود. دامنه نمرات اشتیاق تحصیلی دانشجویان از ۱ تا ۱۰۲ متغیر است، یعنی هرچه نمره فرد بالاتر باشد و به سمت ۱۰۲ سوق کند یعنی اشتیاق تحصیلی آن فرد بالاتر است و هرچه نمره فرد کمتر باشد و به سمت ۱ سوق کند یعنی اشتیاق تحصیلی آن فرد کمتر است. مجموع نمرات در هر پرسشنامه، نشان دهنده

طی تحصیل دچار فرسودگی می‌شوند در آینده کمتر به وظایف شغلی مسلط بوده، از نتایج پژوهش‌های انجام شده در حیطه شغلی کمتر استفاده می‌کنند و تمایل به ترک خدمت بالاتری بعد از اشتغال دارند (۲۴-۲۵)، لذا شناسایی عواملی که با فرسودگی تحصیلی رابطه دارند ضروری است و با عنایت به اهمیت و شیوع بالای فرسودگی تحصیلی در دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی (۲۶) و همچنین با توجه به عدم انجام مطالعه مشابه در دانشگاه علوم پزشکی لرستان این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان طراحی و اجرا گردید.

روش‌ها

پژوهش حاضر از حیث هدف، کاربردی و از جهت روش، توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه دانشجویان رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی، پرستاری، بهداشت، و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی لرستان بود که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بودند. برای نمونه‌گیری از روش طبقه‌ای نسبتی استفاده شد، بدین صورت که هر دانشکده به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شد سپس به نسبت تعداد دانشجویان در هر دانشکده به صورت کاملاً تصادفی نمونه‌ها انتخاب شدند (دانشکده پزشکی ۹۵ نفر، دندانپزشکی ۱۰ نفر، پرستاری ۱۰۰ نفر، پیراپزشکی ۷۲ نفر و دانشکده بهداشت و تغذیه ۵۸ نفر). با توجه به این‌که تعداد کل دانشجویان دانشگاه ۲۶۰۰ نفر بود، مطابق با فرمول کوکران ۳۳۵ نفر از آن‌ها به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. البته پس از حذف پرسشنامه‌های مخدوش حجم نمونه به ۳۰۰ نفر تقلیل یافت. معیار ورود به مطالعه، اشتغال به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، رضایت دانشجویان بود و معیار خروج از مطالعه، عدم رضایت آزمودنی‌ها برای شرکت در پژوهش و ناقص بودن پرسشنامه‌ها بود.

سپس پرسشنامه‌ها کدبندی شد و اطلاعات آزمودنی‌ها به صورت محرمانه نزد پژوهشگر باقی ماند. بعد از تنظیم سوالات با مراجعه به هر دانشکده، پرسشنامه‌ها بین آزمودنی‌هایی که به صورت تصادفی بر اساس لیست اسامی افراد هر دانشکده انتخاب شده بود، توزیع گردید. همچنین در مورد اهداف و اهمیت پژوهش برای آزمودنی‌ها توضیحاتی ارائه گردید و بعد از اختصاص زمان ۲۰ دقیقه‌ای برای تکمیل پاسخگویی به سوالات، پرسشنامه‌ها جمع‌آوری گردید. در این پژوهش برای سنجش فرسودگی تحصیلی از پرسشنامه فرسودگی تحصیلی

انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام) مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

توصیف شاخص‌های جمعیت‌شناختی حاکی از آن بود که از نمونه مورد نظر ۱۱۱ نفر مرد و ۱۸۹ نفر زن بودند، تعداد ۲۶۶ نفر (۸۸/۶۶ درصد) از آزمودنی‌ها مجرد و ۳۴ نفر (۱۱/۳۳ درصد) متاهل بودند. میانگین و انحراف معیار نمرات فرسودگی تحصیلی و مؤلفه‌های آن و اشتیاق و عملکرد تحصیلی دانشجویان در جدول شماره یک آمده است.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمرات فرسودگی تحصیلی و مؤلفه‌های آن، اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی

متغیرهای پژوهش	Mean ± SD
فرسودگی تحصیلی	۴۱/۰۸ ± ۱۱/۳۰
- خستگی هیجانی	۴/۲۱ ± ۳/۹۸
- بدبینی	۱۰/۸۶ ± ۴/۸۶
- ناکارآمدی	۱۵/۹۹ ± ۵/۴۱
اشتیاق تحصیلی	۵۰/۹۷ ± ۱۲/۲۰
عملکرد تحصیلی	۵/۹۳ ± ۱/۳۹

به منظور بررسی رابطه بین فرسودگی تحصیلی و مؤلفه‌های آن با اشتیاق و عملکرد تحصیلی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید که نتایج آن در قالب جدول شماره دو ارائه شده است.

جدول ۲: ماتریس ضرایب همبستگی بین فرسودگی تحصیلی و مؤلفه‌های آن با اشتیاق و عملکرد تحصیلی

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱- فرسودگی تحصیلی						
۲- خستگی هیجانی	۰/۷۴**					
۳- بدبینی	۰/۸۳**	۰/۵۲**				
۴- ناکارآمدی	۰/۷۹**	۰/۳۴**	۰/۴۵**			
۵- اشتیاق تحصیلی	-۰/۴۹**	-۰/۴۸**	-۰/۴۱**	-۰/۳۱**		
۶- عملکرد تحصیلی	-۰/۱۷**	-۰/۱۷**	-۰/۰۹	-۰/۱۳*	۰/۱۹**	۱

p<0/005* p<0/00**

منفی و معنی‌دار وجود دارد ($r = -0/17, P < 0/001$). بیشترین ضریب همبستگی معنی‌دار با عملکرد تحصیلی مربوط به مولفه خستگی هیجانی ($r = -0/17$) و کمترین مربوط به مولفه ناکارآمدی ($r = -0/13$) بود. رابطه بین مولفه بدبینی با عملکرد تحصیلی معنادار نبود ($r = -0/09$).

به منظور پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی از روی مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی از تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام استفاده گردید که نتایج آن در جدول شماره سه ارائه شده است.

میزان اشتیاق تحصیلی آن آزمودنی است. شوفلی و همکاران (۲۰۰۲) پایایی کلی اشتیاق به تحصیل را ۰/۷۳ به دست آوردند. همسانی درونی ابعاد پرسشنامه برای مقیاس نیرومندی ۰/۷۸، برای وقف خود ۰/۹۱ و برای جذب ۰/۷۳ محاسبه شد (۱۰). در پژوهش نعامی و پیریایی (۱۳۹۱) پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۹، و برای ابعاد نیرومندی، وقف خود و جذب به ترتیب برابر با ۰/۸۱، ۰/۷۷ و ۰/۸۷ محاسبه شد. آن‌ها همچنین به منظور بررسی اعتبار پرسشنامه از روش تحلیل عاملی استفاده کردند که شاخص‌های برازندگی تطبیقی (CFI) و شاخص جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) به ترتیب برابر با ۰/۹۹ و ۰/۰۶ بود که این شاخص‌ها در حد قابل قبول بود (۱۱). در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ محاسبه شده که مقدار آن برای کل پرسشنامه، ۰/۹۰ است. همچنین به منظور سنجش عملکرد تحصیلی دانشجویان از معدل نیمسال اول سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ آن‌ها استفاده گردید. پس از جلب رضایت دانشجویان برای تکمیل پرسشنامه‌ها و شرکت در پژوهش، ابتدا توضیحات لازم جهت آشنایی با نوع سوالات، به صورت یکسان به تمامی دانشجویان داده شد و از آن‌ها خواسته شد تا با دقت به سوالات پاسخ دهند. پس از جمع‌آوری اطلاعات، سرانجام داده‌ها به وسیله نرم‌افزار spss-19 و با در نظر گرفتن سطح معنی‌داری ۰/۰۵ و با اجرای روش‌های آمار توصیفی (میانگین،

یافته‌ها نشان می‌دهد که بین فرسودگی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد ($r = -0/49$)، همچنین مقدار همبستگی بین مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی، خستگی هیجانی، بدبینی، و ناکارآمدی با اشتیاق تحصیلی به ترتیب برابر با ۰/۴۸، -۰/۴۱ و -۰/۳۱ است که تمامی مقادیر فوق در سطح $p < 0/001$ معنی‌دار است. یعنی با کاهش نمرات فرسودگی تحصیلی و مؤلفه‌های آن، نمرات اشتیاق تحصیلی دانشجویان افزایش می‌یابد. همچنین بین فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی رابطه

جدول ۳: تحلیل رگرسیون خطی چندگانه اشتیاق تحصیلی از روی مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی

گام	متغیر	R ^۲	F	sig	Beta	Sig
اول	خستگی هیجانی	۰/۲۳	۹۰/۴۶	۰/۰۰۱	-۰/۴۸	۰/۰۰۱
	خستگی هیجانی					
دوم	بدبینی	۰/۲۶	۵۴/۰۷	۰/۰۰۱	-۰/۳۷	۰/۰۰۱
	بدبینی					
	خستگی هیجانی				-۰/۲۱	۰/۰۰۱
	خستگی هیجانی				-۰/۳۵	۰/۰۰۱
سوم	بدبینی	۰/۲۷	۳۷/۸۸	۰/۰۰۱	-۰/۱۷	۰/۰۰۶
	ناکارآمدی				-۰/۱۱	۰/۰۳۹

فرسودگی تحصیلی تنها مؤلفه خستگی هیجانی در تحلیل باقی مانده که این مؤلفه توانست ۳ درصد از واریانس نمرات عملکرد تحصیلی را پیش‌بینی کند ($R^2=0/03, p<0/01$). ضریب منفی بتای (β) محاسبه شده برای خستگی هیجانی (-۰/۱۷) گویای آن است که با افزایش نمرات خستگی هیجانی به اندازه یک انحراف معیار، نمرات عملکرد تحصیلی به اندازه -۰/۱۷ انحراف معیار کاهش می‌یابد. سایر مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی یعنی بدبینی و ناکارآمدی از تحلیل خارج شده‌اند و توان پیش‌بینی معنادار عملکرد تحصیلی را نداشتند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی در دانشجویان رابطه منفی و معنی‌داری وجود داشت که با نتایج پژوهش‌های ژانگ و جان (۲۰۰۷) و سالانوا و همکاران (۲۰۰۹) همسو است (۱۰). در تبیین این یافته می‌توان به مدل نظری اشاره کرد که در آن ایجاد و ظهور یکی از ابعاد چندگانه فرسودگی تحصیلی باعث تسریع در گسترش دیگری می‌شود. طبق این مدل خستگی هیجانی به هر دلیل در ابتدا رخ می‌دهد و گسترش آن منجر به بدبینی می‌شود و در نهایت سبب ایجاد ناکارآمدی می‌گردد (۲۷). در چنین شرایطی که فرد احساس ناکارآمدی می‌کند این تصور در او ایجاد می‌شود که نمی‌تواند در انجام یک فعالیت به نتیجه مورد نظر برسد (۲۸). در این حالت، فراگیر به فعالیت‌های تحصیلی ارزش و اهمیت نمی‌دهد و اشتیاق به تحصیل در او کاهش پیدا می‌کند (۲۹). یافته دیگر این پژوهش وجود رابطه منفی بین فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی در دانشجویان بود. نتایج یانگ (Yange) نشان داد که بین فرسودگی تحصیلی

جدول شماره سه نشان‌دهنده مدل پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی از روی مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی است که از طریق تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام انجام گرفته است و در آن یافته‌ها نشان می‌دهد که در گام اول مؤلفه خستگی هیجانی در تحلیل باقی مانده که به تنهایی ۲۳ درصد از واریانس نمرات اشتیاق تحصیلی را تبیین می‌کند ($R^2=0/23, p<0/001$). در گام دوم مؤلفه‌های خستگی هیجانی و بدبینی در تحلیل باقی مانده‌اند که این دو مؤلفه ۲۶ درصد از واریانس نمرات اشتیاق تحصیلی را تبیین می‌کنند ($R^2=0/26, P<0/001$). در گام سوم مؤلفه‌های خستگی هیجانی، بدبینی و ناکارآمدی در تحلیل باقی مانده‌اند که این سه مؤلفه ۲۷ درصد از واریانس نمرات اشتیاق تحصیلی را تبیین می‌کنند ($R^2=0/27, p<0/001$). ضرایب منفی بتای (β) محاسبه شده برای خستگی هیجانی -۰/۳۵ و بدبینی -۰/۱۷ و ناکارآمدی -۰/۱۱ گویای آن است که با افزایش نمرات این مؤلفه‌ها به اندازه یک انحراف معیار، نمرات اشتیاق تحصیلی دانشجویان به ترتیب به اندازه -۰/۳۵، -۰/۱۷ و -۰/۱۱ انحراف معیار کاهش می‌یابد. به منظور پیش‌بینی عملکرد تحصیلی از روی مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی از تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام استفاده گردید (جدول ۴).

جدول ۴: تحلیل رگرسیون خطی چندگانه عملکرد تحصیلی از روی مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی

گام	متغیرهای پژوهش	R ^۲	F	sig	Beta	Sig
اول	خستگی هیجانی	۰/۰۳	۹/۳۳	۰/۰۰۲	-۰/۱۷	۰/۰۰۲

نتایج بیانگر مدل پیش‌بینی عملکرد تحصیلی از روی مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی است که از طریق تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام انجام گرفته است و یافته‌ها نشان داد که در گام اول بعد از وارد کردن مؤلفه‌های

عوامل تنش‌زای محیط و عدم تحمل و تاب‌آوری در مقابل این عوامل دچار فرسودگی تحصیلی خواهند شد (۱۸). با عنایت به اینکه رسالت اصلی دانشگاه تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه و فراهم آوردن زمینه مناسب برای توسعه کشور است و با توجه به اینکه آموزش پزشکی به دلیل مسئولیت دانش‌آموختگان آن در برابر جان انسان‌ها از اهمیت و حساسیت ویژه‌ای برخوردار است، از این رو باید تلاش نمود تا کیفیت سیستم آموزش پزشکی افزایش یابد. لذا پیشنهاد می‌شود مسئولین دانشگاه‌های علوم پزشکی موضوع فرسودگی تحصیلی دانشجویان را به طور جدی مورد توجه قرار دهند و برنامه‌ریزی‌های مناسبی را در قالب برنامه‌های بلندمدت برای کاهش آن تدارک ببینند و در فرآیند آموزش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی، برنامه‌ها را به طریقی تدارک ببینند که دانشجویان درگیر فرسودگی تحصیلی نشوند. همچنین یک برنامه کوتاه‌مدت در قالب کارگاه‌هایی به منظور کاهش فرسودگی تحصیلی دانشجویان برگزار گردد.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به محدود بودن جامعه آماری به دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان اشاره کرد لذا در تعمیم یافته‌ها باید احتیاط نمود. با توجه به اهمیت و شیوع بالای فرسودگی تحصیلی در دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های مشابهی صورت گیرد. همچنین برنامه‌ریزی به منظور کاهش فرسودگی تحصیلی در دانشجویان می‌تواند زمینه افزایش علاقه و اشتیاق دانشجویان به تحصیل و افزایش سطح عملکرد تحصیلی در آن‌ها را در پی داشته باشد.

قدردانی

در اینجا جا دارد از کلیه دانشجویان و اساتید محترم دانشگاه علوم پزشکی لرستان که ما را در انجام این تحقیق یاری نمودند کمال تشکر و قدردانی را داشته باشیم.

References

- 1- Zainallypoor H, Zarei E, Zandy Z. [Genwral and academic self-efficacy and its relationship with academic performance in students]. Journal of Educational psychology 2009; 9 (6):13-28. [Persian]
- 2- Tamannaiefar M, Gandomi Z. [Correlation between achievement motivation and academic achievement in university students]. Iranian Quarterly of Education Strategies 2011; 4(1): 15-19. [Persian]
- 3- Emamipour S, Seif A. [Exanimated students thinking style change and its relationship with creativity and achievement]. Journal of Educational Innovations 2003; 2 (3): 35- 57. [Persian]

دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی اثر منفی و معنی‌داری وجود دارد که با نتایج تحقیق حاضر مطابقت دارد (۳۰). همچنین نتایج پژوهش میکائیلی، افروز و قلیزاده نشان داد که عملکرد تحصیلی با فرسودگی تحصیلی رابطه منفی و معناداری دارد (۳۱). ارتباط این متغیرها در بسیاری از تحقیقات مانند شوارزر (Shawarzer) و هالوم (Hallum) و تومیک (Tomic) و اورس (Evers) و براورس (Brouwers) نیز مورد بررسی قرار گرفته است (۳۲-۳۳). یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر مبنی بر وجود رابطه منفی و معنی‌دار فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانشجویان اذعان دارد که با نتایج پژوهش عظیمی، پیری و زوار (۱۳۹۲) همسو است (۱۷). از آنجایی که یادگیری فراگیران عمدتاً به وسیله عملکرد تحصیلی آن‌ها سنجش می‌شود، شناسایی متغیر فرسودگی تحصیلی و اثر آن بر عملکرد تحصیلی فراگیران، از کارهای مهم روان‌شناسان تربیتی است؛ به طوری که کنترل فرسودگی تحصیلی به دلیل بهبود پیشرفت تحصیلی و انگیزش و اشتیاق یادگیری آن‌ها ضروری است (۳۴). به طور کلی، بر اساس یافته‌های به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که متغیر فرسودگی تحصیلی بر عملکرد تحصیلی تاثیر منفی بسزایی دارد، به طوری که با کاهش میزان ناکارآمدی، بی‌علاقگی و خستگی هیجانی دانشجویان، عملکرد تحصیلی افزایش پیدا می‌کند. نتایج مطالعه حاضر حاکی از آن بود که مقدار فرسودگی تحصیلی در نمونه مورد بررسی، بالاتر از حد متوسط قرار دارد. در توجیه این میزان شیوع بالای فرسودگی تحصیلی در دانشجویان می‌توان گفت که با توجه به اینکه آموزش و یادگیری تجربه پراسترسی است، دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی علاوه بر استرس آموزش نظری تحت تأثیر استرس‌های دیگر از جمله حضور در بیمارستان که به دلیل ارتباط با زندگی و مرگ که یکی از تنش‌زاترین محیط‌های کاری است، قرار دارند (۳۵). فشار روانی در بین دانشجویان پزشکی به طور فراوان گزارش شده است (۳۶). افراد با قرار گرفتن بیش از حد در معرض

- 4- Goldon CD, Williams SK, Hudson GA, Stewart J. Factors associated with academic performance of physical therapy students. *West Indian Med J* 2010; 59 (2): 203- 208.
- 5- Peltzer K, Malaka DW, phaswana N. Sociodemographic factors, religiosity, academic performance and substance use among first- year university students in south Africa. *Psychol Rep* 2002; 91 (1): 105- 113.
- 6- Bahri L, Yousefi F. [Examine the psychometric properties the questionnaire behavioral and emotional involvement in the academic middle school students]. *Journal of Teaching and Learning* 2014; 66 (2): 21- 45. [Persian]
- 7- Maslach C, Schaufeli WB, Leiter MP, Job burnout. *Annual Review of psychology* 2001; 52; 397- 422.
- 8- Lee J, Shute VJ. Personal and social- contextual factor in K- 12 academic performance: An integrative perspective on student learning. *Educational psychologis* 2010; 45(3): 185- 202.
- 9- Fredricks JA, Blumenfeld C, Paris AH. School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research* 200;7(4): 59–109.
- 10- Schaufeli WB, Salanova M, Gonzalez- Roma V, Baker AB. the measurement of engagement and burnout. *Journal of happiness* 2002; 3(1):71-92.
- 11- Noami AZ, Piriai S. [Relationship between academic motivation and academic engagement of students in high school in Ahvaz]. *Research in educational systems*. 2012; 16(6):29-42. [Persian]
- 12- Brown SP. A meta-analysis and review of organizational research on job involvement. *psychological bullet* 1996 ; 120 (2):235-255.
- 13- Salanova M, Schaufeli W, Martinez I, Bresó E. How obstacles and facilitators predict academic performance: the mediating role of study burnout and engagement. *Anxiety, stress & copin* 2010 ; 23 (1): 53- 70.
- 14- zhang Y, Gan Y ,Cham H. Perfectionism, academic burnout and end engagement. Among Chinese college students. A structural equation modeling analysis. *personality and individual differences* 2007; 43(6):1529-1540.
- 15- Maslach C, Qjakson SE. Burnout in organizational setting, *applied social psychology annua* 1984; 54: 133- 153.
- 16- Maslach C, Schaufeil WB, Liter MP. job burnout, *annual review of psychology* 2001; 52, 4:397- 422.
- 17- Azimi M, Piri M, Zavaar T. [Relationship of academic burnout and self- regulated learning with academic performance of high school student]. *Research in curriculum planning* 2013;10(11): 116- 128.
- 18- Mohammadi A. [Evaluation of the effectiveness of psychological capital intervention of luthans on intrinsic motivation academic burnout and academic achievement of high school students in sanandaj]. [dissertation].khoram abad: Lorestan university; 2014. [persian]
- 19- Noami Az. [Relationship between the quality of students learning Experience with burnout MA Shahid Chamran university]. *Journal of psychological studies* 2009;5 (3): 117- 34. [Persian]
- 20- Neumann Y. Quality of learning Experience and students' college outcome. *International Journal of Educational management* 1990; 7(1):1-16.
- 21- Mikaeili N. Afrooz GH. Gholizadeh L. [The relationship of self- concept and academic burnout with academic performance of girl students]. *Journal of school psychology* 2012; 1 (4): 90- 103. [Persian]
- 22- Azimi M, Piri M, Zavar T. [Relationship of academic burnout and self- regulated learning with academic performance of high school students]. *Research in Curriculum Planning* 2013; 11 (38): 116- 128. [Persian]

- 23- Nasri S, Damavandi ME, and kargar E. [Relationship work- family conflict and academic motivation with academic burnout in postgraduate students of SRTTU]. *research in education* 2014; 1 (2): 25- 31. [Persian]
- 24- Rudman A, Gustavsson J. Burnout during nursing education predicts lower occupational preparedness and future clinical performance: A longitudinal study. *Int J Nurs stud* 2012; 49 (8): 988- 1001.
- 25- Watson R, Deary I, of stress and Thompson D, Li G. A study burnout in nursing students in Hong kong: A questionnaire survey. *Int J Nurs stud* 2008; 45(10): 1534- 1542.
- 26- Dyrbye LN, Thomas MR, Huntington JL, Lawson KL, Novotny pJ, Slaon JA, shanafelt TD: personal life events and medical student burnout: A multicenter study. *Acad med* 2006; 81: 374- 84.
- 27- Storm K, Rothman S. The relationship between burnout, personality traits and coping strategies in a corporate pharmaceutical group. *Sa Journal of industrial psychology*. 2003;29 (4): 35- 42.
- 28- Seligman MEP. Helplessness: On depression, development, and death. San Francisco: Freeman;1975.
- 29- Rayan RM, Deci EL. Self- determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and wellbeing. *American psychologist* 2000;55(1):68-78.
- 30- Yange j. factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in Taiwan's technical-vocational colleges. *Journal international of educational development* 2004; 24: 284- 301.
- 31- Mikaeili N, Afroz G.H & Ghilizadeh L. [The relationship between self-concept and academic burnout and academic performance of female students]. *Journal of School Psychology* 2012; 1 (4): 90-103. [Persian]
- 32- Shawarzer R, Hallum S. Perceived teacher self- efficacy as a predictor of job stress and burnout: mediation analyses. *Applied psychology: an international review* 200; 57:52 -171.
- 33- Evers WJ. Brouwers A & Tomic W. Burnout and self- efficacy: a study on teachers beliefs when implementing an innovative educational system in the Netherlands- *British journal of educational psychology* 2002; 72:243-277.
- 34- Brouwers A, Tomic W. Alogitu dinal study of teacher burnout and perceived self- efficacy classroom management. *teaching and teacher education* 2010, 16, 239- 253
- 35- Abazari F, Abbaszade A, Arab M. [An evaluation of the sources of stress in nursing students]. *Strides in Development of medical Education* 2012; 1(1)23-31. [persian]
- 36- Guthri E. Black D. BagalkoteH.shawc.campbellm.GreedF. Psychological stress and Burnout in medical students: A five year prospective Longitudinal study. *J Rsoc med* 1998; (91); 27-43.

The Relationship among Academic Burnout, Academic Engagement and Performance of Students of Lorestan University of Medical Sciences

Ghadampour E^{1*}, Farhadi A², naghibeiranvand F³

Received:2015/12/04

Accepted: 2016/2/30

Abstract

Introduction: academic burnout and exhaustion is one of the major challenges of education, that affects motivation, in this regards, study of academic burnout and its consequences is important. The aim of this study was to investigate the relationship among academic burnout, academic engagement and performance in students of Lorestan University of Medical Sciences.

Methods: This is a descriptive -correlation study. The study population included all students of Lorestan University of Medical Sciences (n=2600). Samples were 335 of different faculties, that selected by stratified sampling. To collect data, academic engagement questionnaire of schaufeli et.al and the academic burnout questionnaire of Bersou et.al were applied. In addition, the academic performance was measured using the students GPA. Eventually, data were analyzed using the Pearson correlation coefficient and the stepwise multiple regression analysis by the means of SPSS-19 software.

Results: results showed that the mean values of variables for academic burnout, academic engagement and academic performance were 41/08, 50/97 and 15.93, respectively. There is a significant negative relationship between academic burnout and academic engagement ($P<0.001$, $r=-0.49$).also, a significant negative relationship exists between academic burnout and academic performance ($P<0.001$, $r=-0.17$). The results of stepwise regression analysis showed that the factors of academic burnout can predict academic engagement ($P<0.001$) as well as Factors of academic burnout to predict academic performance ($P<0.01$).

Conclusion: The results of the research demonstrate relationship among academic burnout, academic engagement and performance of students therefore, reducing burnout can improve and increase engagement and performance, and educational managers in universities of medical sciences consider burnout in educational planning to increase engagement .

Keywords: Academic Burnout, Engagement, Performance, Medical Sciences, Students.

Corresponding Author: Ghadampour E, Community Medicine Dep, Faculty of Medicine, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Iran. ghadampour.e@gmail.com

Farhadi A ,Department of Community Medicine- Faculty of Medicine, Lorestan University of Medical Sciences - Khorramabad- Lorestan University of Medical Sciences, Iran.

Naghibeiranvand F, Department of Psychology, Faculty of Human Sciences ,Lorestan University, Khorramabad, Iran.